

pazili. Modri Aristotelj piše: „Slavica uči svoje mlade“, in Plinij 10, 43: Mladi slaviči poslušajo skerbno stare, in poskušajo pesem; zapazi se še celó, da stari pokrega, mladi pa popravlja. Mojzesova pesem (5. Mojz. 32, 11.) omenja, kako stari orel mladice uči letati. Kdo ne vé, kako mačka mlado uči miši loviti? Prinese ji nekaj pokvečeno mišiko; če je še prečversta, da bi mladi všla, jo še bolj pokveka, da jo mlada lahko vloví. Tako ravna jo ptice roparice, jastrebi, sokoli itd. Dela Malle je gledal, kako sta stara sokola nad gnjezdo godnih svojih mladicev plavala in jih veselo klicala. Ko se k njima dvigajo, spustita mertvo miš ali mertvega vrabca, za katerim se urno zaženejo; vendar ga s pervega ne vejo v zraku vloviti, pač pa po večkratni skušnji, ker ga jim preje ne pustita pojesti. Pozneje jim prinašata žive, več ali manj pohabljene tiče; in ko že tudi te dobro lovijo, jih še izurjata v lovu čisto zdravih, in tako doženeta prvotni poduk. Orli si odnesó mlade na herbtu, jih na enkrat s sebe stresó, da se vadijo letati, pa so berž zraven, ako kateri peša. Žerjavov poduk smo predi brali. Pa ne samo lastnih mladih, temuč tudi druge svoje verste uči žival. (Prib. dalje.)

Dopisi in novice.

Iz Marlbor. 16. preteč. m. je bila v tukajšnji čitavnici odbo-rova seja, v kateri se je pogovarjalo o Slomšekovem spominiku. Sklenilo se je, da naj se ta spominek postavi na prostoru pred cerkvijo sv. Alojzija in med semeniščem in gimnazijo. Sedaj bodo to stvar presodili še umetniki, in potem ima o tem zadnjo besedo cerkvena oblast, ker je ta prostor cerkven. Kdor je za ta spominek še kaj namenil dati, naj se podviza! — Ta dan je prišel na svetlo tudi prvi list „Slovenskega Gospodarja“ v veliki četertini. Posebno vrednost mu dajejo djanski spisi o županijskih in drugih národnih rečeh. Verlo! — 25. preteč. m. so umerli tú prečastiti gospod stolni prošt Mih. Pikelj, verli sin matere Slovenije. Naj počivajo v miru!

Od sv. Lenarta na Štajerskem. Kakor slišimo je od slavne c. k. deželne vlade prišlo do posamnih županov vprašanje, kako je kaj z nemščino v slovenskih šolah. Znano je, da je to misel sprožil g. dr. Langer v zadnjem deželnem zboru. Sedaj jo uganujejo župani eni tako, drugi tako. Župan, ki sam nekoliko zna nemško, hoče tedaj tudi, da se v njegovi šoli uči nemško; ako je kje kak županov pisar, ki je zavihan bolj po nemškem, kakor po domačem koptu, tudi cedliline po nemščini in na vse strani možem prigovarja, da naj se pulijo za tuji jezik. Čudni odgovori bodo prišli res na dan, če

jih bodo ponemčeni župani ali njih pisarji sami kovali. Zakaj se o toliko važni reči ne vpraša naša častita duhovščina, to je, g. g. župniki in dežani, ki so vendar prvi predniki ljudskih šol? Ne rečemo, da bi ne bilo tu pa tam prav umnih županov in pametnih srenjskih mož, ki dobro poznajo svoje potrebe in bodo o tej reči tudi možko in na korist svojega kraja govorili, — ali bojimo se tudi, da jih je mnogo, ki so slabi, da se dajo pregovoriti in preslepiti, da ne vidijo in ne spoznajo tega, kar jim je naj pred treba — izobraževanja v domačem jeziku. Nikakor ne terdimo, da se nam Slovencem ni treba nemško učiti; dobro pomnimo, kako so naš nepozabljivi vladika Slomšek pisali, rekoč: „Kolikor jezikov znaš, toliko možev veljaš“; ali to mislimo, da v ljudski šoli na kmetih ni kraj, kjer bi se nemščina gojila; kdor se hoče tujega jezika učiti, naj se ga uči posebej na svoje stroške, ne pa na škodo vsemu naroda. Zgodovino nam kaže, kaj so nam koristile dosedanje nemške ljudske šole: otroci niso znali ne slovenski, pa tudi ne nemški, in ljudje, ki prirastejo iz takega ploda, so nevarni polovičarji, kateri niso ne krop, ne voda in gotovo ne na slavo domovini in tudi ne na korist državi. Učitelji, prevdarite tudi vi to reč, in ne zanemarjajte tu svoje dolžnosti! — v —

Iz Celja. Dovoli, dragi „Tovars“, da ti tudi jaz enkrat nekoliko verstic pišem! Težka je naloga vsakega učitelja in sveta njegova dolžnost, ktere spolnovati pozabiti ne sme; velike so zasluge njegove nevtrudljive delavnosti. Po vsi moči si prizadeva, da bi izročene otroke gojil v strahu božjem, da bi jim potrebnih naukov v glavi in v srcu vkoreninil, in jih po tem takim za djansko ali družinsko življenje pripravil na zaželeno stopinjo. Njegova skerb je, da učenci iz šole stopivši ne bi zapustili učilnice in učitelja s prazno glavo, nego imeli terdno podlago, na katero bi potem nadaljevali, naj postane kateri izmed njih kmet, rokodelce, kupčevavec, vojak ali kar si bodi. Kratko rečeno: učitelj, ki se zavé in svoje dolžnosti zvesto in na tanko spolnuje, je velik dobrotnik ne samo srenji, v kateri biva in podučuje, ampak tudi državi. — Da pa učitelj more popolnoma svoje dolžnosti spolnovati, da ne dela in uči kakor stroj vedno naprej po starem kopitu zastran ljubega vsakdanjega kruha, in da ne zaostaja v znanostih in vednostih, ktere so njegovemu stanu za djansko potrebne, je prva njegova skerb, da s časom tudi naprej hiti, napreduje in se izobražuje, kolikor je naj več mogoče, da ni zadnji, kedar bi imel biti prvi. Sedaj se od učitelja več zahteva, kakor v poprejšnjih časih. Stopimo tedaj na noge, posebno mi, kateri smo še le pred nekoliko časa stopili v ta imenitni in težak stan; bodimo po vsi moči zvesti svoji nalogi in dolžnosti in sicer z združenimi močmi; spodbujajmo eden drugega, posnemajmo, kar vidimo pri izverstnih in skušenih šolskih možeh; deržimo se tega, kar nas uči vsakdanja skušnja, da bomo vredni svojega imena. Nikar ne mislimo, da smo po doveršenem pripravništvu že dovolj pripravljeni in izurjeni za svoj poklic. Učiteljsko pripravništvo nam je le podlaga in začetek našega delovanja; na to podlago moramo nevtrudeno naprej zidati. Pomnimo, da je le tisti pravi in koristni učitelj, kateri je vedni učence. Človek nikoli dovolj ne vé in ne zna.

Pervo je, da se sami izobražujemo, potem moremo tudi druge izobraževati. Potrudimo se v šoli tako učiti in se obnašati, da bo naše prizadetje dober sad obrodilo, kajti iz šole — namreč iz dobre šole — rastejo tudi boljše časi. Bog k temu pomози! J.—ei—.

Iz Zagreba. Naše društvo: „učiteljska zadruga“ veselo napreduje; 22. preteč. m. je imel opravní odbor tega društva sejo, v kateri se naznanja mnogo lepih zbirkov na korist „zadruga“. Kaj pa delate vi, Kranjci, s svojo družbo „v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam“, ker ne slišimo nobenega glasa več o njej? — Tú je ravnokar prišel na dan „Naravoslovni Abecedar s poučnimi stihovi“. Izdal g. Lav. Hartman. Slike se stikajo z dotičnimi začetnimi pismeni; se vé, da je ta knjižica le namenjena mladini za zabavo, ne pa toliko za poduk. A.

Iz Istre. Tukajšnjemu šolskemu višjemu ogledništvu se je postavno naročilo, da naj dobro čuva, da se v prvem razredu ondašnjega šolskega okroga učenje v maternem jeziku delí, to će reči: v ilirskem ali slovanskem, to je v tistem jeziku, ki ga šolska mladina ali govori domá, ali pa, v katerem se keršanski nauk odraslim v cerkvi naznanja; k učenju drugega deželnega jezika naj se malo po malo še le v drugem razredu takrat prestopi, ko so se otroci že v maternem jeziku počtetnih nauk naučili, to je mehaniškega branja in pisanja, in so dospeli do one stopnje, na kateri se to umé, kar se bere? — Tako okrožnica preslavne teržaške škofije. (Po „Slov.“)

Iz Notranjskega. Še vedno se med ljudmi nahajajo nekteri, ki mislijo in terdijo, da namen in naloga ljudske šole je ta, da se otroci v njih ponemčujejo. Ni davno, kar sem nalezil na modrijana, kateri je rekel, da otroci le takrat kaj znajo in vedó, ako se v šoli vadijo nemški. „Kaj neki so sedanje šole“, pravi on, „ker otroci se drugega nič ne naučé, kakor to, da znajo iz molitvinih bukvic nekoliko brati. To ni nič; ali nekdanje šole so bile drugačne; otroci so se naučili kaj nemško. V naši vasi“, modruje mož dalje „so bili iz ene hiše trije fantje oficirji, kar bi ne bili nikoli, ako bi se ne bili v domači šoli nemško naučili“. Na zadnje pa pravi: „Že vem, zakaj nočete sedaj nemško učiti, menda zato, ker hočete, da je folk neumen in zabit“. — Takim ljudem oči odpirati, je kaj težavno; bolje je, da jih pustimo, naj jih zmodrujejo boljše časi! Boljši časi za naše šole pa bodo takrat, ko bo naš jezik imel pri gosposki pravo veljavo, da bo kmet vsa pisma od gosposke dobival slovenska, da jih bo sam lahko prebiral. Sedaj se mu zdi, da mu domači jezik res ne koristi več, kakor toliko, da v cerkvi molí iz molitvinih bukvic. Naj bi naši deželni poslanci tišali med drugim tudi na to, da naj se povsod brez izjemka kmetu nikoli drugače ne dopisuje, kakor v njegovem domačem jeziku. To je vendar prav naravna reč, ktera se drugače ne more misliti, — in vendar se ta zlata pravica še tako malo spoľnuje.

Lovračev.

Iz Ljubljane. M. M. Povedal sem v I. l. t. l., kako se „Freie pädagogische Blätter“ neznano bojé Jezuitov, in kako je temu listu pedagogika pri Jezuitih strašno nevarna in škodljiva, dasiravno je pre-

tekle dni na Dunaji neki kandidat za deželne poslance volilcem na vsa usta rekel, da so Jezuiti le bav bav za male in politično mladoletni; pravi Jezuiti *) so pa jezični dohtarji, ki stavijo na verh, kar je spodej, in imajo usta polna sladkih obljub, ko se ljudstvu ponujajo; a njih skerb pa je, da ostanejo zmirom tam, kjer so častne in mastne službe.

Ko pa danes „freie pädagogische Blätter“ v misel jemljem, hočem povedati, kako da ta list sodi tudi o Slovencih. **) Da se od lista, ki svojo učenost nabira iz obeh „Preš“ in druge take soderge, nimamo nadjati pravične besede o Slovanih, se razumé samo po sebi; da pa v enem listu na eni strani hvali, kar na drugi graja, to se nam pa nad vse zdi čudno ali vsaj nedosledno. — Na 25. strani ima dopis iz Ogerskega, ki med drugim pravi: „Bahova vlada je bila v mnogih ozirih Avstriji nevarna; tudi Ogersko vé od tega povedati. Omikonosci tiste dobe so si v glavo postavili, da hočejo šole prenarajati in tako ljudstvu vzeti národnost. Prezerli so pa, da šole predstavljajo národ, in kdor se jih poslužuje zoper národ, hoče národ vsmeriti z njegovim lastnim orožjem. Tako kratkovično ravnanje je moglo spodleteti, posebno pa na Ogerskem, kjer se národ tako krepko zavéda, in kjer ga v celi deželi ni zavoda, kateri bi hotel ljudstvu jemati národnost. Bahovci sploh so slabo razumevali ogerski národ, prišli so kot vradniki v deželo, niso razumeli ogerskega jezika, še manj pa njegovega duha. Vendar pa vsak razumé, da znanje z ogerskim jezikom naj več pripomore, da se spozná značaj ogerskega ljudstva. V jeziku je nekaj terdega in okornega . . . . . taki je tudi značaj našega ljudstva . . . . . Bahova doba je za nami, rane, ktere je vsékala našemu šolstvu, se še niso zacelile. Še le potem, ko se politične homatije poravnajo in ko Ogersko stoji terdno na svoji deržavni stopnji in se bo národ mogel svobodno gibati in razvijati, bodo se naše šole povzdignile“.

K temu dopisu bi mogli mi iz svojega slavjanskega stajališča marsikaj pristaviti; poglobilna reč pa nam je danes priznanje národnega izobraženja po šolah, za kar se tudi mi kakor vsak národ, smemo poganjati; zapomnimo si pa tudi to, kar „freie pädagogische Blätter“ tudi za pravično spoznajo, da bomo toliko ložeje razumeli, kar beremo na drugi strani, pod napisom pedagogični razgled: „Iz našega cesarstva ni nič kaj posebnega . . . . Spomina vredno pa je poganjanje Slovencev po Koroškem živečih, da se v nemškem jeziku po ljudskih šolah zopet podučuje. To prizadevanje nam očitno in določno kaže, da ima nemško ljudstvo nalogo pripeljati druge národe do omike. (Smo že večkrat to slišali. Pis.) in da njegovemu jeziku ni para (zakaj se neki sami tako radi učé francoskega, in ga bolj ko svojega čistajo. Pis.); to pa tudi silno priča, kako bolelna je naše dni národna sanjarija. (Na uni strani ste pisali ravno

*) Beseda se tukaj jemlje v pomenu, kakor jo rabijo pisatelji neke znane stranke. Pis.

**) Ne vemo, ali je nevednost, ali hudobija kriva, da nas nekteri Nemci Slovence take vidijo. Pis.

narobe! Pis.). Slovenskega pismenega jezika s svojimi par besedami Slovenci še sami ne razumejo, in je bil najden še le pred nekoliko leti. To je zares čudno, pa resnično. Tako modruje učeni (?) literat v nemškem šolskem časopisu. Da so v slovenskem jeziku že pred tisuč leti pisali in v vanj sveto pismo prestavljali in božjo službo v njem obhajali, od tega se učenemu zgodovinarju še ne sanja, nemara, da kaj več vé od staroegiptovskega jezika; kako učeni da so na Dunaji v zemljepisji, se dostikrat prepričamo, ker Ljubljana jim je sedaj na Koroškem, sedaj na Štajerskem itd. Ali od vrednika šolskega časopisa bi pa vendar po pravici tirjali, da bi na drugi strani ne podiral, kar je na prvi stavil, vedi si ga Bog, ali ima tako kratek spomin, ali misli morda, da za njega v Avstriji ni drugih národov razun nemškega in madjarskega? Žalibog, da je ta misel tako globoko vkoreninjena med visokimi in nizkimi! Od takih Nemcev pa Slavjani sploh ničesar ne pričakujejo; ravnopravnost jezika in národa jim je tern v peti, in v ta rog ne trobijo ne le „freie pädagogische Blätter“, temuč tudi drugi nemški šolski listi n. p. „Volkschule“. Njih prenjezna skerb je, da bi se nemščina preveč ne zanemarjala, ali med nami še celó ne poginila!

— Gospod Valentin Lah, kaplan v Radolici na Gorenskem vabi (v „Zgodnji Danici“) slovenske mladenče in učitelje v red šolskih bratov. Kdor želi v ta red stopiti, naj se oglasi in posvetuje pri njem.

— Ljubljanski mestni odbor je prečastitega gospoda profesorja dr. Leona Vončina zavoljo njegovih zaslug za duševno omiko mladih obertnikov izvolil za svojega meščana.

— Pretečeno sredo zjutraj je naglo umerl g. Jože Pleiweis, kupec, sploh spoštovan domoljub v Ljubljani. Bil je tudi „Tov.“ podpornik. Bog mu daj večni raj!

Premembe v učiteljskem stanu.

V lavantinski škofiji. Postavljeni in prestavljeni so g. g.: Matija Krasnik, poterj. pripravnik, za podučitelja k sv. Rupertu v Slov. Gorice; Jože Zemlič, podučitelj pri sv. Lenartu pri Veliki Nedelji, k sv. Lovrencu na Dravsko Polje; Jakob Gosnik, podučitelj v Središču, k sv. Lenartu pri Veliki Nedelji; Alojzi Rajšp, podučitelj pri sv. Lovrencu na Dravskem Polji, v Negavo.

Listnica. G. J. P. v U.: Za napev hvala! „Pesmi za mladost“ (Nedvedove) dobé se v Ljubljani pri Giontinetu, pa menda tudi drugod, kjer se prodajajo šolske knjige. — G. A. M. v L.: „Tovarša“ ni za to več k Vam, ker se pri njegovem založniku v Ljubljani niste zanj oglasili. Pri tej priliki prosimo vse č. g. g. naročnike, da naj se o pravem času zglašujejo in naročajo pri „Tov.“ založniku, ne pa pri vredništvu, ker vredništvo nima z razpošiljanjem lista nič opraviti. G. J. D. H. v Lj.: Vi imate pri založništvu 30 kr. shranjenih. — G. Kr. L. v Tr.: „Cvekove pesmi“ so pošlč. — G. P. K. pri sv. Tr.: Po „Polit. Katekizmu“ prašajte v Celovec.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.